

Kako pametno investirati u krizi?

Ivan Milosavljević,

USAID Cooperation for Growth Project
Access to Finance Expert

Kada je neizvesno kako u životu i tako i na poslu, ljudi obično teže proverenim rešenjima i nastoje da se što pre, igrajući na sigurno vrata na staro ili barem približno tom nivou. Neočekivani udar krize izazvane pandemijom koronavirusa u ovu situaciju iznenada je postavio gotovo čitavu globalnu ekonomiju. Većina igrača traži sigurna rešenja, neki uspeavaju, neki ne, a jedan deo je ipak drugačiji, tražeći spas i priliku za rast, tamo gde se ređe ide – u inovacije.

U zemlji u kojoj je kriza gotovo konstanta, inovacije najčešće nisu opcija za privrednike. Mala i srednja preduzeća su već uveliko u borbi, pokušavajući da nadoknade sušan period nastao za vreme vanrednog stanja. U prevazilaženju negativnih posledica pandemije koronavirusa na poslovanje, kod preduzetnika se javlja nekoliko ključnih dilema. Likvidnost ili profitabilnost? Kredit, zaduživanje? Krediti putem garantnih šema, kao i sredstva Fonda za razvoj su ročno i

cenovno strukturirani tako da će u bližoj budućnosti teško postojati povoljniji uslovi za dobijanje novih sredstava. Zato verujem da su oni prilika ne samo za opstanak, nego i za pronalaženje novih puteva u maglama ekonomske krize, koje firmu mogu da vrata na “zelenu granu” i lansiraju u buduće poslovne uspehe. Možda zvuči suviše ambiciozno, imajući u vidu sve okolnosti u kojima domaća privreda funkcioniše.

Iako je veliki deo privatnog sektora pretrpeo ozbiljan udarac za vreme pandemije, postoje i oni koji su u II kvartalu ostvarili čak i bolje rezultate u poredenju sa istim periodom prošle godine ili mesecima pre početka krize. Rezultati pokazuju da su te firme spremnije dočekale ovu iznenadnu situaciju i da su otpornije na neočekivane promene u poslovanju i njihove negativne efekte. Oko petina preduzeća u Srbiji, pokazuju podaci istraživanja koje je tokom pandemije sproveo USAID-ov Projekat saradnje za ekonomski razvoj u saradnji sa Privrednom komorom Srbije, uspelo je da promeni poslovni model i algoritam i tako se prilagodi kriznoj situaciji.

Kada pomenemo investicije, firme su uglavnom investirale u inoviranje svog biznis modela koji podrazumeva digitalizaciju interne komunikacije među zaposlenima, uvođenje digitalnih kanala prodaje, digitalni marketing i drugo. Na neki način, virus COVID 19 je odradio ulogu pravog CTO svake kompanije koja se susrela sa krizom.

Finansiranje investicija je i dalje priličan izazov za mala i srednja preduzeća u Srbiji. Prema podacima USAID-ovog Projekta saradnje za ekonomski razvoj iz prošle godine, čak 81 odsto preduzeća u zemlji koristi sopstvena sredstva za finansiranje poslovanja. Iz

istog istraživanja “Anketa 1.000 preduzeća” saznajemo da je svega osam odsto biznisa u zemlji zatražilo investicioni kredit od banke. U ovoj oblasti neophodne su promene, kako na nivou tražnje što podrazumeva veću finansijsku pismenost donosilaca odluka i znanje o kreditima kojima mogu da investiraju poslovanje i razvoj, tako i na nivou ponude, jer mali procent ukazuje da i oni koji bi da finansiraju u poslovanje ne pronalaze adekvatnu ponudu.

Firme su napravile značajan preokret u projekciji svojih novčanih tokova. Pre pandemije preduzeća su obično pravila projekcije na godišnjem i polugodišnjem nivou, a sada to rade najduže na mesečnom nivou, a često dvonedeljno i nedeljno.

Bez obzira na ozbiljnost i raritet situacije s kojom su se privrednici susreli, postoji jedna doza optimizma među njima, koja se zasniva na tome da krizne situacije nama nisu strane i poslovni ljudi imaju iskustvo sa izazovnim situacijama iz prošlosti. Ova kriza jeste

po uzroku drugačija od prethodnih, ali posledice koje donosi su dobro poznate preduzetnicima koji posluju u Srbiji. Razgovarajući sa predstavnicima privrede,

Prema podacima USAID-ovog Projekta saradnje za ekonomski razvoj iz prošle godine, čak 81 odsto preduzeća u zemlji koristi sopstvena sredstva za finansiranje poslovanja.

ekspertima, državnim službenicima i slušajući njihova izlaganja na brojnim panelima koji su ispunili poslovnu svakodnevicu u toku vanrednog stanja, zaključujem da preduzeća u Srbiji, ali i društvo u celini, ipak imaju iskustva sa radom u izazovnim vremenima. Verujem da zbog toga i dalje imaju dobru poziciju u ovoj trci i izgleda za uspeh.